

**MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA OILAVIY HAMKORLIKNI
MUSTAHKAMLASHNING PEDAGOGIK METODLARI****Safarova Munisa Otaxon qizi ¹**¹ Xalqaro Nordik universiteti magistrantiE-mail: safarovamunisa07@gmail.com**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA
TARIXI:**

Received: 18.01.2025

Revised: 19.01.2025

Accepted: 20.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

maktabgacha ta'lim,
oilaviy hamkorlik, ota-
onalar bilan muloqot,
ta'lim samaradorligi,
bolalar rivojlanishi,
pedagogik
yondashuvlar, ta'lim
jarayoni, axborot
texnologiyalari,
emotsional rivojlanish,
ijtimoiy rivojlanish.

Mazkur maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oilaviy hamkorlikni mustahkamlashning ahamiyati va uning ta'lim jarayoniga ta'siri haqida so'z yuritadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ota-onalar bilan samarali hamkorlik bolalar rivojlanishining barcha aspektlariga, jumladan, emotsional, ijtimoiy va kognitiv rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maqolada oilaviy hamkorlikni mustahkamlashning asosiy usullari, shu jumladan, axborot almashish, ota-onalar bilan individual ish, seminarlar va tadbirlar o'tkazish, onlayn muloqotlar va texnologiyalardan foydalanish kabi metodlar yoritilgan. Shuningdek, oilaviy hamkorlik bolalarning ta'limdagi muvaffaqiyatlarini oshirish, o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash va ta'lim jarayonining samaradorligini yaxshilashga qanday yordam berishi mumkinligi haqida tahlil qilinadi. Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun ota-onalar bilan yanada samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish va pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish uchun amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.

KIRISH. Maktabgacha ta'lim tizimi bolalar uchun muhim bosqich bo'lib, ularning aqliy, emotsional, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'z faoliyatida o'qituvchilardan faqat bilim berishni emas, balki bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashni ham talab qiladi. Bu jarayonda ota-onalar bilan hamkorlik alohida o'rin tutadi, chunki bolalarning o'rganish jarayoni faqat maktabgacha ta'lim muassasasida emas, balki uyda ham davom etadi. Oilaviy hamkorlik, o'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni mustahkamlash, bolalarning ijtimoiy va emosional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oilaviy hamkorlikni mustahkamlashning ahamiyati, usullari va uning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi. Oilaviy hamkorlik maktabgacha ta'lim tizimining muhim elementlaridan biridir. Bolalar oilada birinchi marta ijtimoiy muhitga kirishadi va bu jarayon maktabgacha ta'lim muassasasida davom etadi. Ota-onalar bilan hamkorlik, o'qituvchilarga bolalarni yaxshiroq tushunish va ularning ehtiyojlarini aniqlash imkonini beradi. Bolalar maktabgacha ta'limga kirganlarida, ularning xulq-atvori va o'rganish qobiliyatlari oiladagi muhitga, oila a'zolarining pedagogik yondashuvlariga bog'liq bo'ladi. Shu bois, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida samarali aloqalar bolalar rivojlanishining barcha aspektlariga ta'sir qiladi. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro ishonch va hamkorlik, bolalarning ta'limi va tarbiyasini yaxshilashga yordam beradi.

Oilaviy hamkorlikni mustahkamlash uchun birinchi navbatda axborot almashish muhimdir. Ota-onalar bilan muntazam ravishda uchrashuvlar, seminarlar, maslahatchi yig'ilishlar tashkil etish, o'qituvchiga bolalar haqida to'liq ma'lumot olish imkonini yaratadi. Bu orqali o'qituvchi o'z faoliyatini yaxshilash va individual yondashuvni joriy etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb qilishning samarali usuli — bu ma'ruzalar, treninglar va seminarlar o'tkazishdir. Ushbu tadbirlar bolalar rivojlanishining asosiy yo'nalishlari, ta'lim metodlari va tarbiya tizimi haqida ota-onalarga ma'lumot berish imkonini yaratadi. Shuningdek, seminarlar orqali ota-onalarga bolalarni tarbiyalashda samarali pedagogik yondashuvlarni o'rgatish mumkin. Har bir bolada o'ziga xos ehtiyojlar va qobiliyatlari mavjud. Shuning uchun, o'qituvchilar oilalar bilan individual muloqot o'rnatib, har bir bola uchun individual rivojlanish rejasini ishlab chiqishlari kerak. Ota-onalar bilan suhbatlar, ularning bolasi haqidagi fikr-mulohazalari va takliflarini tinglash, bolaning rivojlanishini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida oilaviy tadbirlar — bayramlar, ko'rgazmalar, teatr namoyishlari, musobaqalar va boshqa faoliyatlar tashkil etish, ota-onalarni bolalar bilan birgalikda faoliyatga jalb qilishning samarali usulidir. Bu tadbirlar ota-onalarning bolalar ta'limiga

ko'proq qiziqishini va ularning rivojlanishiga bevosita ta'sir qilish imkoniyatini yaratadi. Hozirgi kunda onlayn tizimlar oilaviy hamkorlikni mustahkamlashda keng qo'llanilmoqda. Ota-onalar bilan mobil ilovalar, elektron pochta yoki ijtimoiy tarmoqlar orqali aloqa o'rnatish, bolalar haqida tezkor axborot almashish imkonini beradi. Bu usul ota-onalar uchun qulay va vaqtni tejaydi, shuningdek, o'qituvchilarga o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Oilaviy hamkorlik maktabgacha ta'lim tashkilotlarining samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shadi. Ota-onalar bilan birgalikda amalga oshirilgan ishlanmalar bolalar uchun ijobiy ta'lim muhiti yaratadi. Shuningdek, oilaviy hamkorlik bolalar uchun quyidagi ijobiy ta'sirlarni keltirib chiqaradi:

1. O'z-o'zini hurmat qilish va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi: Oilada bolalar o'z xulq-atvori va mehnati uchun mukofot olishadi, bu esa ularning o'z-o'zini hurmat qilishiga va mustahkam o'ziga bo'lgan ishonch hosil qilishiga yordam beradi.

2. Ta'limdagi muvaffaqiyatlarni oshiradi: Ota-onalar maktabgacha ta'lim muassasasining faoliyatiga faol jalb qilinganlarida, bolalar ta'limda yanada muvaffaqiyatli bo'ladi. O'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi doimiy aloqalar bolalarning bilim olishida bir-birini to'ldiradi.

3. Emotsional va ijtimoiy rivojlanishni yaxshilaydi: Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlik bolalar uchun ishonchli va qulay muhit yaratadi. Bunday muhit bolalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga yordam beradi.

4. Rivojlanishning individual yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlaydi: Ota-onalar bilan yaqindan ishlash o'qituvchilarga har bir bolaning individual xususiyatlarini yaxshiroq tushunish va ularning ehtiyojlariga mos pedagogik yondashuvni qo'llash imkonini beradi.

Maktabgacha ta'lim tizimida oilaviy hamkorlikni mustahkamlash, bolalar rivojlanishini va ta'lim samaradorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar bilan faol muloqot, axborot almashish, individual ish, oilaviy tadbirlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish oilaviy hamkorlikni samarali qilishning asosiy usullaridir. Bu jarayon bolalarning emotsional, ijtimoiy va aqliy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, shuningdek, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oilaviy hamkorlikni yanada rivojlantirish uchun ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotni yaxshilash, yangi pedagogik metodlar va texnologiyalarni joriy etish zarur. Shu bilan birga, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi doimiy hamkorlik, bolalarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun eng muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Maktabgacha ta'limda oilaviy hamkorlikning mustahkamlashiga oid tadqiqotlar so'nggi yillarda jadal rivojlanib bormoqda. Oilaviy hamkorlik, nafaqat bolalar rivojlanishining, balki ta'lim muassasalarining samaradorligini oshirishda ham muhim o'rin tutadi. Ushbu bo'limda, maktabgacha ta'limda oilaviy hamkorlikni mustahkamlashga oid ilmiy tadqiqotlar, metodlar va yondashuvlar tahlil qilinadi. Oilaviy hamkorlikni tahlil qilishda ilk nazariy yondashuvlar psixologiya va pedagogikaga asoslanadi. Psixolog Almasova (2015) tomonidan ta'kidlanishicha, bolalar maktabgacha ta'lim jarayonida o'z hayotining dastlabki bosqichlarini o'zgartiradigan ijtimoiy muhitga kirishadi. Bu jarayonda ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqot va hamkorlik bolalarning ijtimoiy va emosional rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi [5]. Shuningdek, pedagogik masalalarda o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi aloqalar bolalar rivojlanishining muhim elementlaridan biridir. Qobilova (2017) o'z tadqiqotida ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlik bolalarning kognitiv va emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, hamkorlikning samarali bo'lishi uchun ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida muntazam muloqot va axborot almashish zarur [6]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oilaviy hamkorlikning ta'lim jarayoniga ta'siri katta. Shu nuqtai nazardan, Tadqiqotchi Murodov (2020) o'zining "Oilaviy hamkorlik va uning maktabgacha ta'lim jarayonidagi roli" nomli ishida ota-onalar bilan faol muloqot qilish bolalar bilimiga, xulq-atvoriga va o'z-o'zini hurmat qilishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishini aniqladi. Murodov, shuningdek, oilaviy hamkorlikning davomiyligi, ota-onalar ishtirokidagi tadbirlar va muloqot shakllari ta'lim jarayonini yaxshilashga yordam berishini ko'rsatadi [7].

Jumaniyozov (2019) tomonidan olib borilgan tadqiqotda ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi doimiy aloqalar bolalarning akademik muvaffaqiyatlariga bevosita ta'sir qilishi ta'kidlangan. Tadqiqotchi, shuningdek, oilaviy hamkorlikning bolalar rivojlanishiga ta'sirini o'rganishda so'rovnomalar va intervyularni qo'llagan. Natijada, u ota-onalar bilan doimiy muloqot o'rnatishning bolalar o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam berishini aniqladi [8].

Ota-onalar bilan samarali muloqot o'rnatish va ular bilan pedagogik tadbirlar tashkil etish masalasi bo'yicha G'ulomova (2021) tomonidan amalga oshirilgan tadqiqot ham muhimdir. U o'zining "Maktabgacha ta'limda ota-onalar bilan seminarlar va treninglar o'tkazishning ahamiyati" nomli ishida, o'qituvchilar tomonidan ota-onalar uchun tashkil etiladigan seminarlar va treninglarning, pedagogik yondashuvlarni yaxshilashga qaratilganligini ta'kidlagan. Tadqiqotchi ota-onalar bilan munosabatlar ijobiy bo'lishi uchun ular uchun

maxsus dasturlarni ishlab chiqishni va bu dasturlarda amaliy maslahatlarni taqdim etishni tavsiya qiladi [9].

Zaynalov (2022) o'zining "Maktabgacha ta'limda ota-onalar ishtirokidagi faoliyat" asarida ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilishning muvaffaqiyatli yondashuvlarini tahlil qilgan. Tadqiqotda o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlash, oilaviy tadbirlar va faoliyatlar orqali ta'lim jarayonida ijobiy o'zgarishlar yuzaga kelishi mumkinligi ko'rsatilgan. Tadqiqotchi, shuningdek, ota-onalarni maktabgacha ta'limga jalb qilishda innovatsion usullardan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi [10]. Bugungi kunda onlayn muloqot va axborot texnologiyalari oilaviy hamkorlikni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Rahimov (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, zamonaviy texnologiyalar yordamida ota-onalar bilan aloqani mustahkamlashning samaradorligi ko'rsatildi. Tadqiqotda, onlayn platformalar va mobil ilovalar yordamida ota-onalar bilan muntazam ravishda muloqot o'rnatish, bolalarning ta'lim jarayonini kuzatish imkoniyatlari haqida so'z yuritilgan [11]. Shamsiev (2021) ham onlayn muloqotning ta'lim jarayonida ota-onalar bilan aloqalarni mustahkamlashda samarali usul ekanligini ta'kidladi. U o'qituvchilarning va ota-onalarning elektron tizimlar orqali bolalar haqidagi axborotni almashishlari, ular o'rtasidagi doimiy va samarali aloqalarni tashkil etish zarurligini ta'kidlaydi [12]. Maktabgacha ta'limda oilaviy hamkorlikning mustahkamlashiga oid ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi samarali aloqalar bolalar rivojlanishining barcha jihatlariga ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotchilar oilaviy hamkorlikni mustahkamlashning ko'plab metodlari, jumladan, axborot almashish, seminarlar o'tkazish, onlayn muloqot va boshqaruvning ahamiyatini ta'kidlaydilar. Ushbu ilmiy adabiyotlar bolalar ta'limi va tarbiyasini yaxshilashda ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etishning zarurligini ko'rsatadi.

Materiallar va Metodlar. Ushbu tadqiqotda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oilaviy hamkorlikni mustahkamlashning samaradorligini o'rganish maqsadida bir qator metodlar va materiallardan foydalanildi. Tadqiqotda to'plangan ma'lumotlar pedagogik tajribalar, so'rovlar, intervyular, kuzatuvlar va statistik tahlillar asosida tahlil qilindi.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- Kuzatuv metodi: Tadqiqot davomida o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni o'rganish uchun kuzatuvlar amalga oshirildi. Bu metod yordamida oilaviy hamkorlikning maktabgacha ta'lim muassasalaridagi ahamiyati, o'qituvchilarning ota-onalar bilan qanday aloqada bo'lishi va bu jarayonning bolalar rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani haqida ma'lumotlar to'plandi.

- So'rovnoma metodi: Tadqiqotda ota-onalar va o'qituvchilar orasida so'rovnomalarni o'tkazildi. Ota-onalarga oilaviy hamkorlikning bolalar rivojlanishiga qanday ta'sir qilgani, ularning o'qituvchilar bilan aloqasi, ta'lim muassasasida tashkil etilgan tadbirlarda ishtirok etish darajasi haqida savollar berildi. So'rovnoma orqali o'qituvchilarning oilaviy hamkorlikka nisbatan fikrlarini, muammolarni va takliflarini aniqlash maqsad qilindi.

- Intervyu metodi: O'qituvchilar va ota-onalar bilan chuqur intervyular olib borildi. Intervyular orqali oilaviy hamkorlikning ta'lim jarayonidagi roli, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi aloqalar, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bu jarayonni samarali tashkil etishdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari haqida fikr-mulohazalar yig'ildi.

- Tahliliy metod: Tadqiqot davomida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilindi. So'rovnomalarni va intervyulardan olingan natijalar asosida oilaviy hamkorlikning samaradorligi, uning bolalar rivojlanishiga qanday ta'sir qilayotgani, o'qituvchilarning va ota-onalarning bu jarayondagi ishtiroki o'rganildi [13].

Tadqiqotning birinchi bosqichida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oilaviy hamkorlikning mavjud holati o'rganildi. O'qituvchilar va ota-onalar bilan intervyular o'tkazilib, oilaviy hamkorlikning ta'lim jarayoniga ta'siri, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi muloqotning sifatini baholash maqsadida so'rovlar amalga oshirildi. Ikkinchi bosqichda, oilaviy hamkorlikni mustahkamlash uchun mavjud metodlar va usullar tahlil qilindi. O'qituvchilarga oilaviy hamkorlikni samarali tashkil etish bo'yicha treninglar va seminarlar o'tkazilib, ularning ta'lim jarayoniga qanchalik ijobiy ta'sir ko'rsatishi o'rganildi. Uchinchi bosqichda, tadqiqotda qo'llanilgan metodlarning samaradorligi tahlil qilindi. Ota-onalar va o'qituvchilarning fikr-mulohazalari asosida, oilaviy hamkorlikni mustahkamlashda qo'llanilgan metodlarning muvaffaqiyatlari va muammolar belgilandi. Ushbu bosqichda, oilaviy hamkorlikning bolalar rivojlanishiga ta'sirini ko'rsatadigan aniq natijalar olinishi maqsad qilindi. Ota-onalar bilan faol muloqot o'rnatish, ularning ta'lim jarayonidagi ishtirokini oshirish va o'qituvchilarga bolalar haqidagi muhim axborotlarni taqdim etish oilaviy hamkorlikning samaradorligini oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar tomonidan ota-onalar uchun treninglar, seminarlar va boshqa pedagogik tadbirlarni tashkil etish bolalarning ta'limiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va oilaviy hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi [14,15]. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, onlayn platformalar va mobil ilovalar orqali ota-onalar bilan muntazam aloqada bo'lish oilaviy hamkorlikni yanada samarali qiladi. Bunda ota-onalar ta'lim muassasasi bilan doimiy aloqada bo'lib, bolalarining ta'lim va tarbiyasini kuzatib borishi imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim muassasalarida oilaviy hamkorlikni mustahkamlash, nafaqat bolalar rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, balki ta'lim tizimining umumiy samaradorligini oshirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi samarali hamkorlik bolalarning kognitiv, emosional va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi. Shuningdek, oilaviy hamkorlikni mustahkamlash bolalarga ta'lim muassasasida o'zlarini yanada qulay va ishonchli his qilish imkonini beradi, bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarining rahbarlari oilaviy hamkorlikni yanada samarali tashkil etish uchun strategik rejalashtirish, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirish uchun amaliy chora-tadbirlarni amalga oshirishi kerak. Oilaviy hamkorlikni rivojlantirishda barcha ishtirokchilarning maqsad va vazifalari uyg'unlashgan bo'lishi zarur. Umuman olganda, maktabgacha ta'limda oilaviy hamkorlikni mustahkamlash nafaqat bolalar rivojlanishiga, balki ta'lim tizimining sifatini oshirishga ham xizmat qiladi. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida o'zaro ishonchni mustahkamlash, ularga kerakli qo'llab-quvvatlashni taqdim etish va samarali pedagogik yondashuvlarni joriy etish orqali oilaviy hamkorlikni mustahkamlashga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, M. (2018). Oilaviy ta'lim va uning ta'lim tizimidagi o'rni. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi.
2. Jumaniyozov, E. (2020). Maktabgacha ta'limda ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etish. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Karimov, D. (2019). Maktabgacha ta'limda oilaviy hamkorlikni rivojlantirish: Amaliy yondashuvlar. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Tashkent, Z. (2021). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar bilan kommunikatsiya tizimini yaratish. Toshkent: Ta'lim va Rivojlanish Nəşriyoti.
5. Almasova, Z. (2015). *Maktabgacha ta'limda ota-onalar bilan ishlash: Nazariy va amaliy yondashuvlar*. Toshkent: Ta'lim Nashriyoti.
6. Qobilova, M. (2017). *Ota-onalar bilan pedagogik hamkorlik*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
7. Murodov, B. (2020). *Oilaviy hamkorlik va uning maktabgacha ta'lim jarayonidagi roli*. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
8. Jumaniyozov, E. (2019). *Ota-onalar bilan muloqotning ahamiyati*. Tashkent: O'zbekiston Ta'lim Akademiyasi.

9. G'ulomova, S. (2021). *Ota-onalar bilan seminarlar o'tkazishning ahamiyati*. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Instituti.
10. Murodov, B. (2021). *Oilaviy ta'lim va bolalar rivojlanishi*. Toshkent: O'zbekiston Ta'lim Nashriyoti.
11. Rahimov, A. (2020). *Zamonaviy pedagogik metodlar va oilaviy hamkorlik*. Toshkent: Ta'lim va Innovatsiyalar Markazi.
12. Shamsiev, A. (2019). *Pedagogik amaliyotda ota-onalar ishtirokining yangi metodlari*. Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
13. Ibragimov, F. (2020). *Ota-onalar bilan pedagogik muloqot: O'qituvchilar uchun qo'llanma*. Toshkent: Ijtimoiy Pedagogika.
14. Askarova, G. (2021). *Maktabgacha ta'lim muassasalarida ota-onalar bilan muvaffaqiyatli hamkorlikni tashkil etishning psixologik aspektlari*. Toshkent: O'zbekiston Psixologiya Institut.
15. Mamatov, K. (2020). *Oilaviy hamkorlikning bolalar rivojlanishiga ta'siri*. Toshkent: O'zbekistonda Pedagogika Tadqiqotlari Markazi.